

= 414 =

ΛΟΓΟΣ ΕΠΙΚΗΛΕΙΟΣ

ΕΚΦΩΝΗΘΕΙΣ ΕΠΙ ΤΟΝ ΝΕΚΡΟΝ

ΤΟΥ

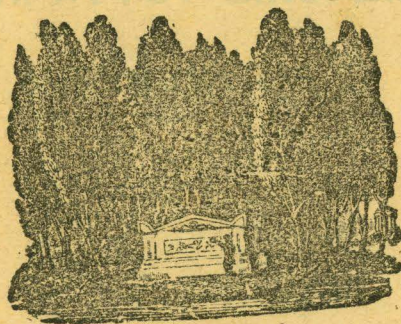
ΙΩΣΗΦ ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΥ

ΕΝ Τῷ ΝΑῶ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΤΩΝ ΣΙΣΙΩΝ

ΥΠΟ

ΗΛΙΑ ΖΕΡΒΟΥ ΙΑΚΩΒΑΤΟΥ

Κατὰ τὴν 8 Ἀπριλίου 1888.

ΕΝ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΙ

Τόπος ΠΡΟΔΟΥ

1888.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΛΕΞΟΥΡΙΟΥ

18856#

ΤΗ
ΣΕΒΑΣΤΗ ΑΥΤΟΥ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ
ΑΦΙΕΡΟΥΤΑΙ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΕΠΙΣΤΑΣΙΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΡΕΥΡΑΝΤΙΚΗΝ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

ΛΟΓΟΣ ΕΠΙΚΗΔΕΙΟΣ.

- Πάντες θανάτῳ ἀποθανοῦμεθα, ὥσπερ τὸ
- ὕδωρ τὸ καταφερόμενον ἐπὶ τῆς γῆς, ὃ οὐ
- συναχθήσεται, λήψεται δὲ Θεὸς ψυχὴν.

(Βατ. Β'. κ. ιδ'.)

Τοιούτους, γυνὴ Θεωτίτις, ἣν ἡ Γραφὴ ἐν τῇ Β'. τῶν Βασιλειῶν ἀποκαλεῖ σοφὴν, ἐξήνεγκεν ὑψηλοῦς λόγους πρὸς τὸν Προφητάνακτα ψαλμῳδόν, ὑπαινιττομένη τὸν θάνατον τοῦ Ἀμνὼν ὑπὸ τοῦ Ἀβεσσαλώμ. Τοῦς αὐτοῦς καὶ ἡμεῖς ἐπαναλαμβάνομεν σήμερον, ἐνώπιον τοῦ ἤδη μεταστάντος Ἰωσήφ. « Πάντες θανάτῳ ἀποθανοῦμεθα, ὥσπερ τὸ ὕδωρ τὸ καταφερόμενον ἐπὶ τῆς γῆς, ὃ οὐ συναχθήσεται, λήψεται δὲ Θεὸς » ψυχὴν ».

Δίαν τῶντι σοροὶ καὶ παιδευτικοὶ εἶναι οἱ λόγοι οὗτοι τῆς Θεωτίτιδος γυναικὸς, διότι καταμερίζουν τὸν ἄνθρωπον εἰς τὰ ἐξ ὧν ἐπλάσθη καὶ συντίθεται στοιχεῖα, εἰς ὕλην καὶ πνεῦμα ἢ σῶμα καὶ ψυχὴν· ἀναγνωρίζουν δὲ τὴν ἰσχύϊ τοῦ θανάτου ἐπὶ τοῦ φθαρτοῦ καὶ προσκαίρου, « πάντες θανάτῳ ἀποθανοῦμεθα, » ἀλλ' ἀναπέμπουν εἰς τὸν δημιουργόν του, τὸ ἄφθαρτον καὶ αἰώνιον, » λείψεται δὲ Θεὸς ψυχὴν. »

Τὰς δύο ταύτας τῆς Γραφῆς μεγάλας ἀληθείας, αἵτινες ὀφείλου νὰ ᾔναι ἐγγραγμέναι εἰς τὴν καρδίαν παντὸς χριστιανοῦ, ἐκρίναμεν ἁγίας καὶ καταλλήλους νὰ προτάξωμεν ἐν τῇ πενθίμῳ ταύτῃ τελετῇ, καὶ τῷ ἐκφωνουμένῳ ἐπικηδεῖῳ τοῦ ἤδη ἀφ' ἡμῶν ἀποχωμένου εὐκαρδίου συμπολίτου καὶ ἀρχαίου ἀγωνιστοῦ.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

ὦ! ποία πικρὰ πραγμάτων φορὰ καὶ ἀλγεινὴ εἰρωνεὶα τύχης! Ποῖον ὀδυνηρὸν καὶ θλιβερὸν καθήκον ἐπεφυλάττετο μοιραίως εἰς ἡμᾶς, ἀπομείναντας πλέον ὥς ἀσθενῆς καὶ περιδονούμενος ἀλάλμος εἰς ἄλλοτε εὐσταλῆ καὶ ὠραῖον δεινῶνα, ἵνα καὶ διὰ λόγων προπέμψωμεν καὶ διὰ δακρύων βάνωμεν τὸν ὕψιστον ἀποχωρισμὸν τοῦ ἄλλοτε συναδέλφου καὶ συνα-
·θλητοῦ Ἰωσήφ· εἶναι ὅμως ὁ τελευταῖος φόρος, ὃν ἀποτίο-
μεν πρὸς ἀρχαίαν καὶ διαπρέψαν, καίτοι, ὥς μὴ ὤφειλε, παρὰ γινωρισθεῖσαν, πολιτικὴν καὶ πατριωτικὴν ἀρετήν.

ὦ θάνατε, ὅποιον κατέφερες βαρὺ πλῆγμα! Μᾶς ἀφῆ-
ρπας πολὺτιμον ζώην, μᾶς ἐστέρησας παλαιοῦ φίλου καὶ συμμέλτους, ἀπορφάνισας τὴν πατρίδα ἐκ γενναίου καὶ σπα-
νίου τέκνου, ἐπλήρωσας πένθους ὀλόκληρον πόλιν, ἐκάλυψας τέλος μέμελανὸν κρήδεμνον τὸν ἀνδριάντα τῆς ἐλευθερίας, τί πλέον; — Ἀπελθε καὶ πρὸς στείγην ἀφ' ἡμῶν, ὅπως πρᾶνόμεν τὴν ταρχήν καὶ τὴν συγκίνησιν, ἐξ ὧν κατεχόμεθα, καὶ μετ' ἡρεμίας πνεύματος καὶ ἀκυμάντου καρδίας, διεξέλ-
θωμεν ἕως τοῦ νεκροῦ, τῆς πατρίδος καὶ ἡμῶν αὐτῶν τὸν θλιβερὸν ἀγῶνα, ὃν ἀνελάβομεν ἐπὶ τῆς ἀνεπανορθώτου συμ-
φορᾶς, δι' ἧς κατετραυματίσας ἀδύνατον καὶ σεβαστὴν οἰκο-
γένειαν, καὶ καταλύπησας συγγενεῖς, φίλους καὶ συμπολίτας. Δὲς τοῦλάχιστον εἰς ἡμᾶς τὴν μικρὰν ἱκανοποίησιν, τώρα ὅτε πλέον πᾶσα τοῦ βίου πραγματεία παύει, καὶ πᾶσα ἀφορμὴ ἀν-
θρωπίνων ἀδυναμιῶν πρέπει νὰ καλύπτεται ὑπὸ λήθης, ὅπως οὐ τῷ λοιπῷ τοῦ λόγου εἰρημῷ καὶ τῇ ἀρηγήσει τῆς πολιτείας τοῦ τεθεωτοῦ, ἀνκηνησθῶμεν μικρόν τι καὶ τῆς πατρίδος καὶ τοῦ γένους αὐτοῦ, διότι καὶ κατὰ τὸν μέγαν Βασιλεῖον ἐν τῷ παρκεντικῷ αὐτοῦ, « νόμος τοιούτων καὶ παρομοίων λόγων » ἐστὶ, πατρίδα διερευνᾶσθαι, καὶ γένος ἀναζητεῖν, καὶ ἀγω-
·γὴν διηγεῖσθαι ». Ἀς χωρήσωμεν πρὸς ἔργον.

Εἰς τὸ μικροσκοπικὸν καὶ ἀποπλάνητον πλὴν εὐάρετον καὶ
τερπνόν, ἄλλοτε κέντρον τῆς ἡμέρας Κερκυραλῆς, τὸ Πρι-

άστειον τοῦ ἀγ. Γεωργίου, κείμενον παρὰ τὸ ὁμώνυμον φρού-
ριον, ἐγεννήθη τὴν 1ην Σεπτεμβρίου 1816, ὁ Ἰωσήφ. Εἶπε
δὲ τὸ γένος ἐκ δύο ἐπιφανῶν καὶ ιστορικωτάτων Πατριῶν,
τῆς τῶν Μομφεράτων ἐκ πατρὸς καὶ τῆς τῶν Ἀσσανῶν ἐκ
μητρὸς, διότι ἡ μὲν πρώτη, ἥτις μετὰ πάροδον πολλοῦ χρό-
νου ἐνταῦθα ἐξελληνίσθη καὶ τὴν ἐκδοξίαν ἠσπάσατο, κατή-
γετο ἐκ τινος παρὰ τὸ Πεδεμόντιον ὁμώνυμου Ἡγεμονίας,
τῆς ὁποίας ὁ κυριάρχης Βονιφάτιος Μομφεράτος διεκρίθη, ἕως
ἀπὸ τὸν 11ον αἰῶνα ἐν τῇ πρώτῃ Σταυροφορίᾳ, εἰς τὴν διαρ-
παγέντος ὑπὸ τῶν Σταυροφόρων τοῦ Βυζαντίου, ἐλάβεν ὁ Βο-
νιφάτιος ὡς μερίδα τὴν Θεσσαλονίκην καὶ Θεσσαλίαν, τῶν
ὁποίων ἀνηγορεύθη καὶ Βασιλεὺς, ἀκολούθως προσέθηκεν εἰς
τὸ κράτος τοῦ καὶ τὴν Κρήτην καὶ τὰς Ἀθήνας. Ποῖον δὲ ὑ-
πῆρξε καὶ τὸ τέλος τῆς Βασιλείας ταύτης, δὲν εἶναι τοῦ πα-
ρόντως νὰ ἐξετάσωμεν.

Ἡ δὲ δευτέρα, ἃν δὲν παραδεχθῶμεν καὶ τὴν ὑπὸ τοῦ σκό-
τους τῶν αἰώνων καλυπτομένην αὐτῆς καταγωγὴν, ὥς ἐκ τοῦ
Ἀσάνου Βασιλέως τῶν Περσῶν, ἢ ὡς ἕτεροι πιθανώτερον δο-
ξάζουν ἐκ τοῦ Ἰωάννου Ἀλεξάνδρου Ἀσάνου, Ἡγεμόνος τῶν
Βουλγάρων, βέβαιον εἶναι ὅτι ἐπὶ τῶν Παλαιολόγων, κατεῖχε
πάντοτε θέσιν ἐν Βυζαντίῳ διαπρεπῆ, ἀνερχομένη καὶ εἰς τὰ
ὑψατα τῶν ἀξιοματίων. Πλὴν τὸ ἀποτρόπαιον τέλος εἰς ὃ
κατέληξε τὸ Βυζαντινὸν κράτος, ὑποκύψαν εἰς τὸν ζυγὸν βαρ-
βάρου φυλῆς, ἐπῆνεγκε δυστυχῶς καὶ τὸν διασκορπισμὸν πλεί-
στων ἐκ τῶν διασωθέντων αὐτοῦ κατοίκων, ἐξ ὧν ἄλλοι μὲν
εὗρον τὴν ἀσφάλειαν καὶ σωτηρίαν των ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ, ἕτε-
ροι εἰς τὰς νήσους καὶ τινες εἰς τὰ ὄρη καὶ τὰ σπήλαια.

Ἐν τῇ θλιβερᾷ ταύτῃ διασπορᾷ κατέρυγον ὥς ἐν αὐτῇ
ἐν τῇ νήτῳ ταύτῃ μετὰ ἐτέρων οἰκογενειῶν, καὶ αἱ τῶν Μομ-
φεράτων καὶ Ἀσσανῶν, αἵτινες καλῶς διασώζονται καὶ μέ-
χρι τῶν ἡμερῶν μας. Ἐκ τῆς τελευταίας μάλιστα ταύτης,
ἀπελθὼν ἐντεῦθεν καὶ ἐγκατασταθεὶς περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ

παρόντος αἰῶνος ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ὁ Σπυρίδων Ἀσάνης, χρηττὸν ἐκτίσατο ὄνομα καὶ ἀνεπίληστον ἐγκατέλειψε μνήμην ὡς ἔξοχος Ἰατρός, φιλόσοφος, μαθηματικός, συγγραφεὺς, καὶ ἐπὶ πάντων τούτων ὡς εὐεργετικὸς καὶ τίμιος ἀνὴρ. Καὶ ταῦτα μὲν ἐν ὀλίγοις περὶ τοῦ γένους καὶ τῆς πατρίδος τοῦ ἤδη κεκμένου νεκροῦ Ἰωσήφ. Τὰ δὲ περὶ τῆς ἀγωγῆς καὶ πολιτείας αὐτοῦ ποῖα; — Ἀς ἀφηγηθῶμεν, μετ' εὐρυτέρου ὁμῶς λόγου, καὶ ταῦτα.

Τὰ πρῶτα τῶν γραμμάτων στοιχεῖα ἐδιδάχθη ὁ Ἰωσήφ ἐν τῷ προκατεῖφ τῆς γεννήσεώς του, ἐντεῦθεν κατελθὼν εἰς Ἀργυστόλιον, ὅπου ὁ πατήρ αὐτοῦ Νικόλαος ἐπαγγελλόμενος τὴν δικηγορίαν, ἐξεῖχεν ἰδίως κατὰ τὸν πρακτικὸν νοῦν καὶ τὴν δραστηριότητα τοῦ χαρακτῆρος, συνετάχθη φοιτητῆς ἐν τῷ Λυκείῳ ἢ Δευτερεῦον τότε καλούμενον Σχολεῖον. Διανύσας δὲ τακτικῶς τὴν σειρὰν τῶν σχολικῶν μαθημάτων μεθ' ἱκανῆς ἐπιδόσεως, ἐμαθήτευσεν μετὰ ταῦτα ἰδιαιτέρως πρὸς πλείονα αὐξήσιν τῶν γνώσεών του παρὰ τῷ ἐκ μητρὸς θείῳ του, τῷ εὐπαιδευτῇ καὶ σοφῷ Ἰατρῷ Ἰωάννῃ Ἀσάνῃ, υἱῷ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει περιφανοῦς καταστάντος Σπυρίδωνος.

Ὡς δὲ τότε καὶ ἐγὼ, ἄς μ' ἐπιτραπῇ νὰ τὸ ἀναφέρω, φοιτητῆς τοῦ Λυκείου καὶ συχνάζων παρὰ τῷ αὐτῷ Ἰατρῷ, ἔνεκα συγγενείας καὶ προγυμνάσεως ἐν τοῖς μαθηματικοῖς, συνέδεσεν μετὰ τοῦ Ἰωσήφ στενωπάτην φιλίαν, ἥτις ἐκτὸς τῆς διαστάσεως πολιτικῶν τινῶν δοξασιῶν, περὶ ὧν καὶ πολλάκις συναλλήλως, ἄνευ ὁμῶς ὁμοφώνου ἐκβάσεως, συνδιελεγόμεθα διετηρήθη πάντοτε ἀκραιά καὶ ἐκατέροθεν σεβαστή. Ἐκτοτε πλείστα πολιτικὰ ζητήματα καὶ ἰδίως τὸ ἐθνικόν, ἐγένοντο συνεχῶς μεταξὺ μας ἀντικείμενα θεμῶν καὶ ζωηρῶν συζητήσεων. Ὁ σκόπελος ὁμῶς εἰς ὃν πάντοτε προσεκρούομεν ἦτον ὁ τύπος τῆς ἐν Ἑλλάδι διοικήσεως, διότι αὐτὸς μὲν ὡς ἀπόλυτος δημοκράτης, ἤθελε καὶ καθαρῶς δημοκρατικὴν διοίκησιν, ἐγὼ δὲ ὡς χρόνου καὶ τόπου φημι κατὰ τὴν ὑπεστήριξιν συνταγματικὴν μοναρχίαν.

Ἀρηγοῦμεθα ἐξ ἀνάγκης τὰς λεπτομερείας ταύτας, ἵνα καταδείξωμεν, ὅτι ἐξ ἀπαλῶν οὗτος εἶπεν ὀνύχων ἠδυνήθημεν καὶ τὰ ἀνεξέσθητα τοῦ Ἰωσήφ φρονήματα καλῶς νὰ γνωρίσωμεν, καὶ τὸν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀγνὸν ἔρωτα νὰ ἐκτιμήσωμεν, καὶ τὰς ἐπικρατεστέρας κλίσεις νὰ διακρίνωμεν, καὶ τὸν σταθερὸν χαρακτῆρα νὰ μελετήσωμεν.

Ἀνεκαλύπτομεν ἰδιότητα καὶ προτερήματα, ἅτινα διατηρηθέντα καὶ ἐν ὅλῳ τῷ βίῳ, καθίστανον τὸν Ἰωσήφ αὐτοσύστατον, διήγειρον πολὺ τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ ἐνδιαφέρον. Εἰς μεσαῖον μᾶλλον ἀνάστημα, πλὴν εὐμελὲς καὶ σύμμετρον, κατόκει ψυχὴ μεγάλη καὶ διάνοια οὐχὶ κοινὴ ἢ ἐκφραστικὴ φυσιογνωμία του εἶχε κατὰ τι συμπαθὲς καὶ ἐλκυστικόν· ἢ συμπεριφορὰ ἀπέριττος καὶ δημοτικὴ ἄνευ χυδασιότητος· ἀπλοῦς πλὴν εὐπερπῆς καὶ σεμνὸς ὁ ἱματισμός· λιτὸς ὁ βίος, αὐστηρά τὰ ἥθη, ἐξ ὧν ἐρρυθμίζετο καὶ ἡ γλῶσσα πρὸς τὴν κοσμιότητα καὶ εὐσχημοσύνην, πλὴν ὁσάκις περὶ ἀρχῶν καὶ ἰδεῶν ἠρίζετο, ἢ ἐξ ἀδιοπραγίων ἠγανάκτει, ἐλάμβανε τόνον πολλάκις λίαν ζωηρὸν, δριμύνη, ἐπιθετικὴν εὐκίσθητος καὶ συνάμα δραστήριος, ἀνένδοτος, ἔμμονος χαρακτῆρ, εἶχε κατὰ τι τοῦ αἰρεσιάρχου καὶ δογματολόγου· αἱ πεποιθήσεις του ἦσαν ἐνσαρκώσεις ὡς τὰ φυσικὰ ἐνστικτα, τὰ ἀποτελοῦντα τὴν ἰδιοσυγκρασίαν ἐκάστου ἀτόμου. Ἄλλως τε δὲ πρὸς τοὺς φίλους καὶ ἐμῆλικας του ἦτον εὐχαρις, ἀφελής, ἀνεπιτήδευτος· φύσει αἰδήμων καὶ συνησταλμένος, « τὸ γὰρ εὐγενὲς ἐκφέρεται πρὸς αἰδῶν, » ἦτο καὶ ὀλίγον ἐπιρρέπης· πρὸς τὰς διασκευάσεις τῆς νεότητος.

Ἐρρέπε μᾶλλον εἰς ἀντικείμενα καὶ ἀσχολίας σπουδαιότερας, ἀναφορικὰς πρὸς τὰς φιλομαθεῖς κλίσεις του. Δὲν ἠρέσκετο ὁμῶς εἰς ἀναγνώσεις ἐλαφράς ἢ γραῶδη μυθιστορήματα καὶ πλαστοὺς ἥρωας, ἀπεστρέφετο μάλιστα τὰ ψυχρὰ καὶ ἄνοστα ἀποκυήματα τῆς συγχρόνου μυθιστορικῆς φαντασίας· ἠδύνετο ἀπεναντία νὰ τρέφῃ τὴν διάνοιαν καὶ εὐρακίην

ΙΛΚΟΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

κάς, ἤθελε νὰ μορφωθῇ ἐπὶ τοῦ ἀληθοῦς, ἐξ οὗ καὶ μόνου προτιμᾷ τις τὴν ὀρθὴν καὶ κοινωφελῆ παιδείαν. Πλὴν καὶ ἀπὸ ταύτης τῆς μελέτης ἐθήλαζε καὶ ἀπεθησαύριζε πάντοτε ἐξ ὀρμιεμύτου κλίσεως, ὅ,τι ἦτον ἐλευθερίαν, γενναῖον, ἐθνικὸν καὶ δημορικλὲς. Ἐντεῦθεν ἀνεπτύχθη εἰς αὐτὸν ὡς ἀπὸ φυσικοῦ πυρῆνος τὸ εἶδος ἐκείνο τῆς ἀγνύφρονος καὶ ἀφιλοκερδοῦς ἐθνικῆς καὶ δημοκρατικῆς ἐλευθερίας, ἥτις καὶ τοὺς νόας μεταρτιώνει καὶ τοὺς χαρακτῆρας μεγελοποιεῖ καὶ ἐξευγενίζει αὐτὴν, ἐξ ἧς διεκρίθη ἐν ὅλῳ τῷ βίῳ, θέλει κοσμήσει καὶ ἐπιστέφει καὶ τὴν τελευταίαν αὐτοῦ κοίτην.

Ἀπορρακνισθεὶς προῶρος ἐκ τοῦ πατρὸς, ἀπέμεινεν ὑπὸ τὴν ἀποκλειστικὴν κηδεμονίαν τῆς νοσημονεστάτης καὶ λίαν φιλοστόργου αὐτοῦ μητρὸς Εὐγενίας, ὀνόματι καὶ πράγματι τοιαύτης, διότι πρωτίστη αὐτῆς μέριμνα ἐχρημάτισε νὰ συνεχίσῃ τὸ ἔργον τοῦ πατρὸς, καὶ νὰ χορηγήσῃ πρὸς τὸν περιληγμένον αὐτῆς υἱὸν ἀνωτέραν καὶ τελειοτέραν μόρφωσιν, ἣν τότε εἰς μόνα τὰ Παιδικὰ τῆρα τῆς Εὐρώπης ἠδύνατο νὰ ἐπιτύχῃ. Ἡ ἐπιθυμία δὲ αὐτῆς ὡς καὶ τῶν λοιπῶν συγγενῶν ἦτο νὰ ἐκπαιδευθῇ εἰς τὴν ἐπιστήμην τῶν νόμων, διότι κατ' ἐκείνους κυρίως τοὺς χρόνους αὕτη μετὰ τῆς Ἱατρικῆς, ἦσαν εἰς τὰς νήτους τὰ μόνα ἐφόδια, δι' ὧν οἱ μῦται καὶ καλλιεργηταὶ τῶν ἐπιστημῶν ἐκείνων, ἠδύναντο νὰ ἐλπίσωσιν ἰδίαν καὶ οἰκογενειακὴν πρόοδον. Πλὴν τὰ ἐνστίγματα καὶ αἱ ἐνδελεχεῖς αὐτοῦ ἀναγνώσεις εἰς ἐτέραν ὁδὸν καὶ διάφορον στάδιον ὤθουν αὐτὸν, τὸ στάδιον τῶν πολιτικοῦς ιστορικῶν μαθήσεων καὶ δημοσιογραφικῶν ἀγώνων.

Ἀπελθὼν λοιπὸν εἰς Πικρίους, ἐπεδόθη μὲν, ὅπως εὐχερστήσῃ τὴν μητέρα καὶ τοὺς οἰκέτους του, εἰς τὴν σπουδὴν τῆς νομικῆς, ἀλλὰ δὲν ἐγκατέλειπε καὶ τὰς προσφιλεῖς πολιτικὰς καὶ δημοσιογραφικὰς αὐτοῦ μελέτας· αὗται ἦσαν μάλιστα τὸ κύριον τῶν ἀσκήσεων του ἀντικείμενον, ὅσοι δι' αὐτῶν διανοεῖτο νὰ προλογίσῃ ἐν τῷ πρακτικῷ βίῳ.

Ἀποπερατώσας τὸ ἔργον δι' ὃ εἶχεν ἀποδημήσει εἰς Παρίσιον, κατήλθεν εἰς Ἰταλίαν, ὅπου ὑποστάς ἐν τῷ ἀρχαίῳ τῆς Πίστης Πανεπιστημείῳ τὰς νεομισμένους ἐξετάσεις, καὶ λαβὼν τὸ δίπλωμα τοῦ νομοδιδάκτορος, ἐπέστρεψε καὶ εἰς τὴν πατρίδα. Ἐνταῦθα λήγει ἡ ἀγωγή τοῦ Ἰωσήφ, ἀγωγή ἀναλόγως τῶν καιρῶν καὶ τῶν περιστάσεων κανονικωτάτη. Ἦδη θέλομεν προῶν καὶ εἰς τὴν ἐκτίεσιν τῆς πολιτείας του. Εἴδομεν τὸν νέον φοιτῶντα ἐν τοῖς Ἐκπαιδευτηρίοις ὃς ἰδωμεν καὶ τὸν ἄνδρα ἐξερχόμενον ἐξ αὐτῶν καὶ ὄντα ἐν τῇ κοινωνίᾳ.

Ἐπρόκειτο πλέον νὰ ἐπιδοθῇ εἰς τὸν πρακτικὸν βίον, καὶ ν' ἀνταλλάξῃ τὸ ἐνδιαίτημα τῶν Μουσῶν καὶ τὸ Σπουδαστήριον τοῦ φοιτητοῦ, μὲ τὸ ἱερὸν τῆς Θεμίδος καὶ τὸ Γραφεῖον τοῦ Διαηγόρου. Πλὴν οὐδέποτε ἠθέλησε νὰ συγκατατεθῇ καὶ ἐνδῶς εἰς τοιαύτας ἀντελλαγὰς, μ' ὅσας καὶ ἂν κατέβαλλον προσπάθειας καὶ ἡ μήτηρ καὶ οἱ συγγενεῖς του. Ἀπεστρέφετο εἰς βαθμὸν ἀκατανίκητον, οὐχὶ βεβαίως τὴν ἐπιστήμην, ἣν μάλιστα ἐσπούδασε καὶ λίαν ἐξετίμα, ὡς ὑπηρετοῦσαν ὕψιστα τῆς κοινωνίας συμφέροντα, ἀλλὰ τὴν τύρβην τῶν δικαστηρίων καὶ τὴν ἄγρην τῶν πελατῶν. Ἐλεῶρεν σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ τοὺς τὸ πνεῦμα περιορίζοντας καὶ τὴν καρδίαν σκληρύνοντας δικονομικοὺς τύπους, ὡς καὶ τοὺς ὑποτρέποντας τὰς διορθρικὰς ἐξεῖς συνδυασμοὺς, ὡς ἀσχολίας ἀναξίως ἀνδρῶν διορῶντων εἰς ὑψηλότερα κοινωνικὰ καὶ φίλανθρωπικὰ ζητήματα.

Τούτων ἕνεκα ἐπρότιμα μᾶλλον νὰ ἰδιωτεύῃ ἐν βίῳ οὕτως εἰπεῖν ἀβιῶτῳ, παρὰ νὰ ἐπιδοθῇ εἰς στάδιον ἀπάδον πρὸς τὰς εὐγενεστέρους κλίσεις του καὶ τὰς πεποιθήσεις του. Πλὴν δὲν ἔμεινε καὶ ἐντελὼς ἀδρανής· πνεῦμα εὐκίνητον ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς νεότητος, ἀνησύχει καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἡμερίᾳ τοῦ βίου του. Ἐχρημάτισεν εἰς ἐκ τῶν δραστηριωτέρων ἰδρυτῶν τοῦ Δημοτικοῦ Καταστήματος, τὸ ὅποιον μετ' ὀλίγον ἔγινεν ἡ κυρία πολιτικὴ συγκέντρωσις πάσης ἐθνικῆς ἐνεργείας. Συνεκπηρτίετο δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὑπὸ νεολαίας, τῆς ὁποίας ἡ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΣΟΥΡΙΟΥ

χρηστή αγωγή, ή σεμνότης τοῦ βίου καὶ τὸ πῦρ τῆς φιλοπατρίας καὶ τοῦ ἐθνισμοῦ, ἦσαν τότε τὸ κόσμημα τοῦ ἐνεστώτος καὶ ἡ χαρὰ τοῦ μέλλοντος.

Ἐνθ' διὰ τοιούτων προκαταρκτικῶν οὕτως εἰπεῖν ἔργων, ἐπροοιμιάζεν ὁ Ἰωσήφ τὴν ἐπὶ τῆς πολιτικῆς σκηνῆς μέλλουσαν αὐτοῦ ἐμφάνισιν, ἐκαιροσκοπεῖ ἐνταῦθ' ὅπως καὶ τὸ ταχύτερον δυνήθῃ νὰ ἐξέλθῃ ἐκ τῆς ἀφανείας, εἰς ἣν τὸν κατεδίκαζεν ἡ πολιτικὴ τότε κατάστασις τῆς Ἑπτανήσου, καὶ τὸν ἠνάγκαζε νὰ τηρῇ συνάμα ἄγονον τὸ κεφάλαιον τῶν φιλελευθέρων καὶ πατριωτικῶν γνώσεών του.

Δὲν ἐβράδυνε δὲ ν' ἀνοίξῃ πρὸς αὐτὸν τὰς Πύλας καὶ τὴν ἔξοδον εἰς τὸν ἐνεργητικὸν βίον, ὁ περὶ τὰ 1848 μέγας τῆς Εὐρώπης πολιτικὸς κλονισμὸς, ἐξ οὗ τύσοι ἐταράχθησαν λαοὶ καὶ ἀνετράπησαν θρόνοι. Οὗτος ἐπεκτείνε· τὰς ἰσχυρὰς δυνάμεις του καὶ μέχρι τῆς μικρᾶς Ἑπτανήσου, συνεκίνησε καὶ τὸ φύσει ζωηρὸν καὶ πρὸς τὴν ἐθνικὴν ἐλευθερίαν ἐν γένει ἀτενίζον τῶν κατοίκων αὐτῆς πνεῦμα, καὶ προσέκαλεσεν ἐκ μέρους τῆς Προστατευστέας αὐτὴν κραταιᾶς Δυνάμεως πολιτικὴν τινα μεταβολήν, δι' ἣς τὸ πρῶτον εἰσῆχθη ἡ ἐλευθεροτυπία καὶ ἡ ἐλευθερωτέρα τῶν Βουλευτῶν ἐκλογή.

Κατ' ἀκολουθίαν τῶν νέων τούτων θεσμῶν ἐπῆλθε καὶ νέα τροπὴ εἰς τὸ δημόσιον πνεῦμα, ἐξ οὗ προέκυψαν δύο ὅλως ἀντίθετοι πολιτικαὶ ἐνέργειαι. Μεταρρυθμιστικὴ ἢ προοδευτικὴ ἢ μὲν, ἐπιδιώκουσα εὐρυτέρας ὑπὸ τὸ κράτος τῆς Προστασίας συνταγματικὰς ἐγγυήσεις· Ῥιζοσπαστικὴ ἢ ἐθνικῶς ἐπαναστατικὴ ἢ δὲ, ἀπαιτοῦσα τὴν ἄμεσον παῦσιν τῆς Προστασίας καὶ τὴν Ἐνωσιν τῶν νήσων μετὰ τῆς ἐλευθέρως Ἑλλάδος, καὶ οὐχὶ τὴν Ἐνωσιν ταύτης μετ' ἐκείνων ὡς ἐγένετο.

Ὅπισθεν ὅμως τῶν δύο τούτων κεκηρυγμένων ἐνεργειῶν, ὑπέβασκε καὶ τρίτη τις τῶν ἐν τῇ ἀντιδραστικῇ, ὑποστηρίζουσα τὴν ἀμετάβλητον τήρησιν τοῦ καθεστώτος. Ἡ νέα αὕτη τῶν πραγμάτων φάσις, δὲν διέφερε τὸ ὀξύδρον ἐξ βλέμματος καὶ

τὴν ὀργῶσαν ψυχὴν τοῦ Ἰωσήφ, συνηντᾶτο μέχρι τινὸς πρὸς τὰ αἰσθήματα καὶ τοὺς πόθους του, διότι διευκόλυνε τοῦλάχιστον τὴν ἐκ τῆς ἀργίας καὶ ἀφανείας του ἔξοδον, παρέχουσα ἐλευθέραν τὴν δίοδον πρὸς οἵανδήποτε εὐηρεστεῖτο πολιτικὴν διαδραμάτισιν.

Ἀνὴρ ἐξ ἀνήβου ἡλικίας διατραφεὶς ὑπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς ἐλευθερίας καὶ θερμαινόμενος ὑπὸ μεγάλων προσδοκιῶν ἐθνικῆς παλιγγενεσίας, συνετάχθη φυσικῶς τῷ λόγῳ πρὸς τὴν ριζοσπαστικὴν ἐνέργειαν, τῆς ὁποίας ἐκτοτε ἐχρημάτισεν εἰς ἐκ τῶν ἐνθουσιωδестέρων ἀποστόλων καὶ γενναίων μαρτύρων. Ἐξελέξατο δὲ ὡς κατάλληλον ὄπλον τὸ δημοσιογραφικόν, τὸ ὁποῖον καὶ θαρρόλως καὶ δεξιῶς ἐχειρίζετο. Αὐτὸ ἐγένετο καὶ ὁ πρόδρομος οὕτως εἰπεῖν τοῦ μετ' ὀλίγον Βουλευτικοῦ, διότι ἀνοιχθέντος ἐκλογικοῦ ἀγῶνος κατὰ τὸ νέον ἐλευθερώτερον σύστημα, ἐξελέχθη μετὰ ἐτέρων ριζοσπαστῶν μέλος τοῖς 9ης καὶ 1ης εἰς τὰ χρονικά τῆς Ἑπτανήσου πράγματι φιλελευθέρως, πεφωτισμένης καὶ πατριωτικῆς Βουλῆς, τῆς ὁποίας ὅμως ὁ βίος ὑπῆρξε θορυβώδης, ἔνεκα κυβερνητικῶν ἐπεμβάσεων, καὶ βραχυς, ἔνεκα τοῦ Ἐνωτικοῦ ζητήματος, τὸ ὁποῖον προταθὲν ὑπὸ τῶν ριζοσπαστῶν, ἐματαιώθη κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἀναγνώσεως, ὑπὸ ἀποτόμου καὶ αὐθαρέτου ἀναβολῆς καὶ κατόπιν διαλύσεως τῆς Βουλῆς.

Τὸ ἐγκολπωθὲν ἐν τούτοις ὑπὸ τοῦ Ἰωσήφ, ὡς καὶ παρ' ἐτέρων, ἐκεῖνο στάδιον, δὲν ἦτο κατὰ τοὺς χρόνους αὐτοὺς ἀπλῶς δυσχερὲς, ἦτο μεστὸν πόνων καὶ κινδύνων, διότι ἅπαντα ἢ Ἐπιάνησος, εἰς ἣν ἐπρωταγωνίστει ἡ Κεφαλληνία, ἦτον ἀνάστατος καὶ ὡς ἡφαίστειον ὑποκαίμενη ἐκ τῶν ἰδεῶν τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἀρχῆς τῶν ἐθνικοτήτων, ὡς καὶ ἐκ τῶν ἀφανῶν καὶ φανεῶν ἀντιδράσεων.

Ἡ Κεφαλληνία ὡς ἐστὶ τῆς ἐθνικῆς Ἐνώσεως ἦτον ὅλη ποίησις ἡρωϊκῆ, λυρισμὸς ἐξάλλος, διθυράμβος ἐνθουσιώδης, διάχυσις πανηγυρικῆ. Καὶ ὅμως ὡς ἐκ τῆς φύσεως τοιαύτης ζωῆς

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΣΟΥΡΙΟΥ

καὶ πνευματικῆς κινήσεως, καὶ ὡς ἐκ τῆς ἐπικρατούσης συνέ-
σεως καὶ μετριοπαθείας, οὔτε ἡ τάξις διαταράττετο, οὔτε ἡ
ἀσφάλεια ἐκινδύνευε, οὔτε ὁ ἀμοιβαῖος σεβασμὸς ἐξέλειπε,
διότι ἰδιὸν τῶν μεγάλων φρονημάτων καὶ εὐγενῶν ἰδεῶν εἶναι
νὰ ρυθμίζωσι τὴν πορείαν καὶ πᾶσαν αὐτῶν ἐνέργειαν πρὸς
τὸν ἡθικὸν καὶ ὑψηλὸν σκοπὸν, ὃν ἐπιδιώκουν· μόνα τὰ ἰδιοτελῆ
καὶ αἰσχροκερδῆ πάθη εἶναι ἀγαλίνωτα, καὶ ἄνευ αἰδοῦς καὶ
δικαιοσύνης διαπορεύονται.

Αἱ βλῆψεις τότε καὶ αἱ προσδοκίαι τῆς Κεφαλληνίας, ὡς
καὶ τῶν συναδέλφων τῆς, ἐξετείνοντο εἰς ὑψηλότερον καὶ ευρύ-
τερον ὅριζοντα ἀπὸ τὸν τοῦ Ἰονίου καὶ τῆς ἀντίπερα ἀκτῆς,
ἀλλ' ἐν χρόνῳ καταλλήλῳ καὶ περιστάσει εὐνοϊκῇ. Ἰδανισμὸς
ἐθνικὸς, πηχέεις ἀέτιοι, ἔμπλοοι χρηστῶν καὶ μεγάλων ἐλ-
πίδων, αἵτινες δυστυχῶς κατέληξαν ἐξ ἀβουλίας καὶ ἀδεξι-
ότητος εἰς Ἰκάρειον τέλος!

Αἱ πρῶται ἐκείναι ἡμέραι, αἵτινες ἀνέτειλαν διὰ τὴν Ἐ-
πτανήσον λαμπραὶ ὡς φωτεινὸς μεσημβρινὸς ἥλιος, καὶ μειδι-
ῶσαι ὡς ῥοδόχρους ἑαρος αὐγή, ὑπέσχοντο θεθαίως εἰς αὐτὴν
καὶ ἰδίως εἰς τὴν πρωτόβουλον Κεφαλληνίαν μέγα καὶ χρύ-
σελπι στάδιον ἐν τῷ τοῦ ἔθνους μέλλοντι. Ἡ διαπαίζουσα
ὅμως πάντα τὰ ἀνθρώπινα Πρωτεώμορφο· ἐκείνη θεὰ, μετα-
θέτασα ἀναξίως τὸ εἰς Σέ, ὃ Κεφαλληνίη, δικαίως ἀνῆκον
κέντρον, καὶ ἀρπάτσα ἐπιβούλως ἀπὸ τὰ ἀνδρικά στήθη τῶν
μεγαθύμων τέκνων σου τὴν ὥραϊαν καὶ ἀειθελῆ τοῦ ἀγῶνος
δάφνην, διεκόμησθε δι' αὐτῆς ἕτερα στήθη οὐδόλως πρωταγω-
νιστήσαντα ἢ δαόντως πολιτευθέντα, καὶ ἐγκατέλειψεν εἰς Σέ
ὑπὸ δεινότεραν θέσιν τὸ ἐνύπνιον τῶν ἐλπίδων.

Σὺ ἦθελες ἐξάπαντος χρηματίσει ἡ γενναία καὶ τροπαιοφόρος
ἐμπροσθοφυλακὴ ἐν τῷ δράματι τῆς Ἀνατολῆς. Ἡ οὐρανό-
πνευστος ἐκείνη ἰδέα, ἥτις πρῶτον ἐξῆλθεν ἐκ τῶν σπλάγ-
χνων σου, καὶ ὑπῆρξεν ἡ εὐτυχέστερά σου ἰδέα, ἡ δραματικω-
τέρα παράστασις, καὶ ἡ ἐνδοξότερά σου αὐγὴ τοῦ βίου σου, ἡ ἰδέα

αὐτῇ, ἥτις καὶ διὰ παντός θέλει διατελεῖ ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἱστο-
ρίᾳ ἡ τιμὴ καὶ τὸ σέμνωμα καὶ Σέ καὶ τοῦ ἔθνους ὅλου, ἐπέ-
πρωτη, φαίνεται, νὰ κισθληθῇ ἐν τῇ διεξαγωγῇ τῆς, νὰ
μετατραπῇ βαθμηδὸν ὑπὸ νόθων φίλων εἰς τὸ ἀπεχθέστερον
ἐπιτήδευμα, καὶ νὰ κινδυνεύῃ ἐνταῦθα νὰ καταλήξῃ. . . .
Ἀλλὰ ποῦ τρέχομεν; Ποῦ μᾶς παρασύρῃ ἡ ῥύμη τοῦ λόγου;-
Ἄς σταματήσωμεν, καὶ θέτοντες κηλὸν ἐπὶ τῶν χειλέων, ὡς
ἐπανέλθωμεν εἰς τὸν νεκρόν.

Ὁ Ἰωσήφ ἐν τῇ σφριγώσῃ τότε αὐτοῦ νεότητι καὶ τῷ
ἐνθουσιασμῷ τῆς δημοκρατικῆς πίστεως καὶ Ἑλληνοφροσύνης,
εἰσῆλθεν εὐτολμος συμπλωτὴρ μὲ τὸ θάρρος τοῦ νεωτερισμοῦ
καὶ τὴν γενναίότητα τῆς αὐταπαρνήσεως, εἰς τὸ σφόδρα ὑπὸ
τῆς ἀντιπνοίας πλείστων ἀνέμων κλυδωνιζόμενον τῆς κοινῆς
γνώμης πέλαγος, καὶ ἀποκαθήρας τὸν εὐρωτιζόμενον αὐτοῦ κῆ-
λαμον, ὃν ἀνέλαθεν ὡς Ἡράκλειον ῥόπαλον κατὰ πάσης κα-
κίας, ἥρξατο καὶ τῆς ἐκδόσεως τῆς Ἀναγεννήσεως, τῆς
ὁποίας καὶ τὸ ἔντονον ὕψος, καὶ ἡ καθαρεύουσα γλῶσσα, καὶ
τὸ θάρρος τῆς ἐκφράσεως, καὶ ἡ θερμὴ τῆς φιλοπατρίας καὶ
τοῦ ἐθνισμοῦ, διχρεφόμενη ὑπὸ τῶν δημοκρατικῶν αὐτοῦ
ἰδεῶν, κατεδείκνυνον ἄνδρα ἔχοντα καλῶς τὴν συνείδησιν τῆς
ὁποίας ἀνεδέξατο μεγάλης ἀποστολῆς, καὶ ἄξιον συμπάρεδρον
τοῦ ὁμίλου τῶν ναυκλήρων, οἵτινες μ' ὅλας τὰς τρικυμιώδεις
ἀντιδράσεις καὶ τοὺς ἀενάως ἐπικειμένους κινδύνους, δεξιῶς
καὶ ἐρρωμένως ἠγωνίζοντο τὸν ἐντιμον καὶ καλὸν τῆς πατρίδος
ἀγῶνα, καὶ διεύθυνον ἐν τάξει τὸ ἐπικρατέστερον αὐτῆς φρό-
νημα, πρὸς ὃν ἠτένιζεν ἐθνικὸν σωτηρίας λιμένα.

Ἡ ἔνωσις τῆς Ἐπτανήτου καὶ ἡ δημοκρατικὴ ἐλευθερία,
ἦσαν κυρίως ἡ διλογία καὶ ὁ ἄξων περὶ τοῦ ὁποίου ἐστρέφοντο
οἱ δημοσιογραφικοὶ καὶ συγχρόνως οἱ Βουλευτικοὶ τοῦ Ἰωσήφ
ἀγῶνες. Ἐν ταῖς Βουλαῖς δὲν ἠγόρευε, διότι ἀτυχῶς ἡ φύσις
ἐχρημάτισε πρὸς αὐτὸν φειδωλῇ ὡς πρὸς τὸ χάρισμα τοῦ
ἀντιπροέδρου, καὶ τὴν ἀντιπροέδρου ἀνελήκοντα ὑπερβολικόντως

τὸ θάρρος αὐτοῦ, ἡ παρρησία καὶ αἱ πολύνοιαν ἔχουσαι λακωνικαὶ φράσεις καὶ δηλώσεις δι' ὧν ἀντέκρουε καὶ πολλάκις ἀπεττόμονε τοὺς ἀντιπάλους. Τρις ἐξελέγη Βουλευτὴς πρὶν τῆς Ἐνώσεως, καὶ κατόπιν πληρεξούσιος μετὰ τὴν Ἐνωσιν καὶ ἄπαξ Βουλευτὴς, καὶ παντοῦ καὶ πάντοτε σταθερῶς καὶ ἀπαρεγκλίτως τὴν αὐτὴν ἐτήρησεν ἐθνικὴν καὶ δημοκρατικὴν πορείαν, καὶ εὐσυνειδότως καὶ γενναίως τὸ πρὸς τὴν πατρίδα ἱερὸν καθήκον ἐπετέλεσε.

Πλὴν τὸ μᾶλλον δι' αὐτὸν προσηλὺς, καίτοι μᾶλλον ἀκνωθῶδες καὶ ἐπικίνδυνον ἀθλητήριον, ἦτον οὐχὶ αἱ Βουλαι, ἀλλ' ἡ δημοσιογραφία, διότι εἰς ταύτην διὰ τοῦ καλῆμου ἐδύναντο ν' ἀναπτύξῃ μεθ' ἱκανῆς ἐκτάσεως καὶ πολλῆς δυνάμεως καὶ εὐρωστίας, ὅ,τι εἰς τὰς Βουλὰς ἢ δὲν ἐπετρέπετο, ἢ ὡς ἐκ τῆς φειδωλίας τῆς φύσεως ἐκωλύετο νὰ ἐκφράσῃ ἐλευθερώς καὶ μακρυγόρως.

Διὰ τοῦ ἀνεξαρτήτου τύπου ὁ ἀγὼν τῆς Ἐνώσεως καὶ τῆς ἐλευθερίας, διετηρεῖτο πάντοτε ἀκμαῖος, διεδίδετο εἰς εὐρύτερον ὅριζοντα, διήγειρε συμπλοκαί, ἔκαμνε προσηλύτους, ἐστηλίκτουε πᾶσαν κατὰχρησιν, καὶ διασταλπίζων τὰς ἀδίκους ἐπιθέσεις, διετακέδαζε καὶ τὰ υποκρυπτόμενα τῆς ἐξουσίας σχέδια, ἔνεκα τοιούτων καὶ τοσούτων ὑπηρεσιῶν συνεκεντρώθη καὶ ὁ ἀπηνέστερος καταδιωγμὸς κατὰ τοῦ ῥιζοσπαστικοῦ ἢ ἐθνικοῦ τύπου.

Πανταχοῦ μὲν διεπράττοντο πλεῖσται καὶ παντοειδεῖς κατὰ τοῦ λαοῦ δικαιопραγμίαι, καὶ προπάντων ἐν Κερυλληνίᾳ, ὅπου καὶ πρὶν καὶ μετὰ τὰς αἰματηρὰς τῶν στρατοδικειῶν σκηναῖς εἶχεν ὁ ἀγὼν λάβει τὴν ἀνωτάτην αὐτοῦ ἑντασιν, πλὴν οἱ δεινότεροι κίνδυνοι καὶ τὰ ἀγριώτερα πάθη ἐξωρμήθησαν κατὰ τῶν κυριωτέρων τοῦ τύπου αὐτοῦ ὀργάνων, διότι ταῦτα εἶχον τὸ θάρρος νὰ ὀμιλῶσι, καὶ τὴν ἀνταπάρνησιν νὰ ὑποσῶσι πᾶσαν θυσίαν εἰς ἡμέρας, καὶ τὴν ἐλευθεροστομίαν καὶ

ἡ φιλοπατρία, ἐδύναντο νὰ προπέμψωσι τὸν τολμητικὸν εἰς τὴν ἀγχόνην, ἐνῶ ἡ σιωπὴ ἢ ἡ κολακεία ἐδύναντο νὰ παράσχωσιν ἐγγύα ἀσφαλείας καὶ προαγωγῆς.

Ὁ ῥιζοσπαστικὸς τύπος τῆς ἐποχῆς ἐκείνης εἶναι ἡ δραματικωτέρα πολιτικὴ ἱστορία, καὶ τὸ ἀθλητικώτερον μαρτυρολόγιον ἐνὸς λαοῦ, ὅστις ἐν ἀνίσφῃ πάλῃ ὑπερέβη ἑαυτὸν κατὰ τὴν ἀπαράμιλλον γενναιότητα, τὴν ἀκατάβλητον καρτερίαν καὶ τὴν ἀντιμετώπισιν παντὸς καταδιωγμοῦ. Ὁ πατριωτισμὸς καὶ ἡ ἐθνικότης ἦσαν τὰ μόνα τῆς πολιτικῆς λατρείας τοῦ εἰδωλα, ἅτινα ἐλάτρευεν οὐχὶ μὲ χρυσὸν ἢ ἀργυρὸν ἢ ἕτερον ἀπρεπὲς θυμιάμα, ἀλλὰ μὲ ἀφοσίωσιν, σεβασμὸν καὶ ἀφιλοκέρδειαν.

Μ' ὅλα ταῦτα ἂν οἱ τότε Βουλευταὶ καὶ συνάμα δημοσιογράφοι, ἀψηφόντες τοὺς κινδύνους καὶ τὴν ζωὴν, ἠτύχησαν νὰ ὑπεκφύγωσι τὸν θάνατον, ἀπέτισαν ἄλλως τὴν πρὸς τὴν πατρίδα εὐαισθησίαν καὶ τὸν ἡρωϊσμὸν τῶν ἐν τοῖς δεσποτηρίοις, καὶ ἐντεῦθεν ἐπὶ τῶν χρηστοκοπέλων τυραννούμενοι καὶ σηπόμενοι ἐπὶ ἔτη. Πλὴν ἐν τοιαύτῃ θέσει, τὴν θέσιν τῶν κινδύνων καὶ δοκιμασιῶν, ἀνυψοῦται ἡ ἀρετὴ, τότε μανθάνει νὰ στηρίζεται ἐφ' ἑαυτῆς καὶ ἀποκτᾷ τὴν συνείδησιν τῆς δυνάμεως καὶ ἀξιοπροεπείας τῆς. Ὁ κληρὸς τοῦ Ἰωσήφ ἔτυχεν πρῶτον ἐπὶ τῶν Ὀθωνῶν καὶ δεύτερον ἐπὶ ἐξαιτίαν ἐπὶ τῆς Ἐρικούσης, εἰς ἣν ἐτελέσθη καὶ τὸ ῥωμαντικὸν ἐπισόδιον τῶν γάμων τοῦ μετὰ σῶφρονος ἐκ τοῦ ἰδίου βράχου τοῦ νεάνιδος, ἀξίας νὰ συμμερίσθῃ τὴν τύχην του.

Ὁ Ἰωσήφ μετὰ τὴν ἐκ τῆς Ἐρικούσης ἐπάνοδόν του, ἀνέλαβε τὸ ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἕνεκα τῆς δεσμεύσεώς του διακοπὴν δημοσιογραφικὸν στάδιον, συνεχίζων τὴν σειρὰν τῆς Ἀναγεννήσεως, πλὴν μετὰ μίαν ἐξαμηνίαν, ἔπαυσεν ἡ ἐκδοσις αὐτῆς ὀριστικῶς. Ὁ πολυετὴς ἀγὼν τοῦ μαρτυρίου, καὶ ἀνευ ἐτέρων λόγων, ἐψύχανε, φαίνεται, τὸν ὑπὲρ αὐτῆς ἄλλοτε ἐνθουσιασμὸν, μεταβλήθησαν ἴσως καὶ τὰ πράγματα. Ὁ ἠθικὸς τῶν

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΣΟΥΡΙΟΥ

ἰδεῖν πάλος εἶναι ἢ ἰσχύς καὶ ἔγερσις τοῦ πνεύματος, καὶ δόσεις ἐκείνος πᾶσι, τοῦτο ἐξαπνεύει καὶ ἀποναινοῦται ἢ καὶ ἀλλοιοῦται.

Ἐκλεχθεὶς Βουλευτὴς εἰς τι κενὸν τῆς 11 Βουλευτικῆς περιόδου, ἐξελέχθη καὶ πάλιν μετὰ τὴν λήξιν ταύτης, μέλος καὶ Ἀντιπρόεδρος τῆς 12, εἰς ἣν ὑπεστήριξε καὶ τὴν ἀναστολήν τοῦ Ἑθνικοῦ ζητήματος, προταθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Προέδρου αὐτῆς. Μετὰ δὲ τὸ πέρας τῆς πρώτης καὶ μόνης τῆς Βουλῆς ταύτης συνόδου, ἐπεδόθη ἐκ νέου εἰς τὸ δημοσιογραφικὸν ἔργον του, ἐκδόσας ἐτέραν ἐφημερίδα ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀληθείας Ῥιζοσπάστης, πρὸς ἀντίθεσιν ἐτέρας κληθείσης ψευδωνύμως Ὁ Ῥιζοσπάστης. Διήρκεσε δὲ καὶ αὕτη ἐν μόνον ἔτος.

Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἐπετελέσθη, ὡς μὴ ὤφειλε, καὶ ἡ Ὀλυμπιανὴ μεταπολίτευσις, ἥτις ἀποπέμφασα τὸν ἐκ Βαυαρίας Βασιλέα Ὁθωνα, ἀνηγόρευσε ἀντ' αὐτοῦ τὸν ἐκ Δανίας Γεώργιον Α'. ὑπὸ τὸ σκήπτρον τοῦ ὁποίου ἐπεκράθη καὶ τὸ ζήτημα τῆς Ἑνώσεως, διότι διαλυθείσης τῆς 12 Βουλῆς καὶ συγκροτηθείσης τῆς 13, εἰς ἣν οὔτε ὁ Ἰωσήφ, οὔτε ἡμεῖς ἐλάβομεν μέρος, ἐψηφίσθη τῇ συγκαταθέσει τῆς Προστασίας καὶ ἡ Ἑνωσις τῆς Ἑπτανήσου μετὰ τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος. Κατόπιν τοιαύτης ἐπιστήμου πράξεως, ἤρθη καὶ ἡ Προστασία. Ἐιλέξατο δὲ τότε καὶ ἡ Ἑπτανήσος τοὺς πληρεξουσίου της, ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς τὴν καὶ πρότερον συνεδριάζουσαν Β' ἐν Ἀθήναις ἐθνικὴν συνέλευσιν.

Μεταξὺ δὲ τῶν ἐκλεχθέντων πληρεξουσίων ἦτο καὶ ὁ Ἰωσήφ, ὅστις παρητήθη μὲν τῆς ἐκλογῆς του, πλὴν προσκληθεὶς ἐπιστήμως ὑπὸ τῆς συνελεύσεως, ἀπῆλθε καὶ εἰργάσθη συνεπῶς πρὸς τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ προηγούμενα αὐτοῦ. Ἐπιστρέψας εἰς Κεραιρηνίαν μετὰ τὸ πέρας τῶν ἐργασιῶν τῆς συνελεύσεως, ἐπεχειρήσατο καὶ ἐκ τρίτου τὴν ἐκδόσιν ἐτέρας ἐφημερίδος ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀναμόρφωσις. Ἐργαζόμενος ἀκόμα καὶ ἀποστολὸς θερμῶς, δὲν ἐγκατέλειπε καὶ τὸ κήρυγμα τῆς πολιτικῆς

αὐτοῦ πίστεως. Μετέβαλλε μὲν ὀνόματα εἰς τὰ δημοσιογραφικὰ αὐτοῦ ὄργανα, ἀλλ' οὐδέποτε καὶ ἀρχὰς καὶ ἰδέας. Τὰ ὀνόματα ἦσαν ἱματισμοὶ χαρακτηριστικοὶ διαφόρων ἐποχῶν, πλὴν αἱ ἀρχαὶ καὶ αἱ ἰδέαι ἦσαν δόγματα ἀναλλοίωτα ὡς ἡ ἀλήθεια.

Διετηρήθη δὲ καὶ ἡ Ἀναμόρφωσις ἐν μόλις ἔτος, ὅτε καὶ ὁ Ἰωσήφ εἴτε κατὰκοπος ἐκ τῶν πολυετῶν ἀγώνων, εἴτε ἀπογοητευμένος ἐκ τῆς κακῆς φορᾶς τῶν πραγμάτων, εἴτε τετραυματισμένος ἐκ τῆς ἀδικίας τῶν ἀνθρώπων, εἴτε ἐξ ὅλων τούτων ὁμοῦ ἀποτεθαρρῆμένος, ἀπεσύρθη εἰς τὸν ἰδιωτικὸν καὶ οἰκογενειακὸν βίον, ὅπου ἐτέρας φύσεως ἀρεταὶ διέκρινον αὐτὸν· ἡ πρὸς τὰ τέκνα φιλοστοργία, ἡ πρὸς τὴν σύνειον ἀφοσίωσις, ἡ πρὸς τὸν ἀδελφὸν ἀγάπη, ἡ πρὸς τοὺς συγγενεῖς εὐαισθησία, καὶ ἡ πρὸς πάντας εὐπροσηγορία καὶ ἀγαθότης. Ἀποσιτισμένος δὲ διὰ τοὺς ὑπὲρ πατρίδος καὶ ἐλευθερίας ἀγῶνάς του, ὡς ἐπαίτης ἐκ τῶν ψυχίων τῆς μεγάλης τοῦ ἔθνους τραπέζης, εἰς ἣν ἕτεροι παρείσαντο καὶ παράσιτοι νέμονται ἀπονητὶ τὸ ἄθλον τοῦ ἀγῶνος, καὶ κατασωτεύουν ἐν θαλίαις καὶ χλιδαῖς τὰ ἴδια καὶ ἀλλότρια πλούτη, ἀπεδήμησε τέλος καὶ εἰς τὸν Κύριον, ἀναφωνῶν ὡς ὁ Ἰώβ ἐν ταῖς δοκιμασίαις αὐτοῦ! « Γυμνὸς ἐξῆλθον ἐκ κοιλίας μητρός μου, γυμνὸς καὶ ἀπελεύσομαι. » Τοιαύτη ἐξημέτισεν ἐν κεφαλαίῳ καὶ ἡ ἀποτελούσα ἐκτενεστέραν τῆς πατρίδος ἱστορίαν πολιτεία τοῦ Ἰωσήφ μέχρι τοῦ οὐδοῦ τοῦ τάφου του.

Τώρα πλέον ἀφοῦ σταχυολογοῦντες οὕτως εἰπεῖν τὰς διαφορὰς τοῦ τεθνεῶτος ἡλικίας, ἐσχηματίσαμεν τὴν μικρὰν αὐτοῦ βιογραφικὴν ἀνθοδέμνην, καὶ μετὰ μικρὸν μέλλομεν νὰ καταθέσωμεν καὶ ἀποδώσωμεν αὐτὸν εἰς τὸ στοιχεῖον ἐξ οὗ ἐξῆλθε, « γῆ εἰ καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσει, » ἃς σταματήσωμεν ὀλίγον ἵνα παρατηρήσωμεν ἂν ὅλος ἀνθρωπότης ὑπὸ τοῦ θανάτου, ἢ ἂν ἄρῃσε καὶ ὀπισθὲν του κληρονομίαν τινα, καὶ ποίαν; Ἡ ἔρευνα ὁμως αὕτη συνδέεται μετὰ γενικωτέρας, προκα-

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΣΟΥΡΙΟΥ

λαί τὸ σπουδαῖον καὶ ψυχολογικὸν ζήτημα, ἂν ἀπομένῃ τι, καὶ τί ἀπομένει μετὰ τὸ θλιβερόν τοῦ βίου τέρμα καὶ τὴν πλήρη τοῦ ἀνθρώπου ἀποσύνθεσιν, διότι ἂν καὶ ἡμεῖς ἐσκεπτόμεθα, ὡς ἕτεροί τινες νεωτερίζοντες σήμερον σκέπτονται, ὠφείλομεν οὐ μόνον νὰ σιωπήσωμεν ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τοῦ ἀνδρός, ἀλλ' οὐδὲ ἀπλοῦ βλέμματος νὰ ἀξιώσωμεν αὐτόν, ὡς καὶ πάντας τοὺς ἀποικοινομένους ὁμοίους μας, διότι κατὰ τοὺς ἀποπλανημένους ἐκείνους ὁ ἄνθρωπος οὐδὲν τοῦ κτήνους διαφέρει. « Οὐκ ἔγνωσαν οὐδὲ συνῆκαν, ἐν σκότει διαπορεύονται ». Ἄς ἴδωμεν.

Ἐὰν ἀντιπαρεθέτομεν ἀπλῶς τὰ ἐν ὄλῳ τῷ βίῳ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων διαπραττόμενα, πρὸς τὰ ἐν τῷ θανάτῳ αὐτῶν καὶ τὸ τραγικὸν τῆς κηδείας των δρᾶμα συμβαίνοντα, ὠφείλομεν βεβαίως νὰ ἐκστομίσωμεν καὶ ἡμεῖς τὸ κοινὸν μὲν, πλὴν οὐδέποτε ἀρκοῦντως ἐπαναλαμβανόμενον τοῦ Ἐκκλησιαστοῦ. » Ματαιιότης ματαιιοτήτων. τὰ πάντα ματαιιότης ».

Ὁ μέγας τῶντι καὶ σοφὸς οὗτος Βασιλεὺς, ὅστις ἐπεδίωξεν, ἀπῆλυσεν καὶ ἐδοκίμασε πάντα τὰ τοῦ κόσμου τούτου νομιζόμενα ἀγαθὰ, καὶ τοῦ ὁποίου οὐδεμίᾳ ἐπιθυμίᾳ ἔμεινεν ἀπλήρωτος, ἐτελείονεν αἰετοῦ εἰς πᾶσαν ἀπόλαυσιν, ὡς ὑπὸ κόρου κατεχόμενος, μὲ τὸν αὐτὸν ἐπὶ δὸν, « ματαιιότης ματαιιοτήτων κ. τ. λ. » Πλούτη, τρυφάς, δόξας, μεγαλεῖα, κράτος, ἀνέσεις, σοφίαν, ὅλα ἐν πλησμονῇ ἐδοκίμασε, πλὴν καὶ εἰς ὅλα καὶ εἰς ἕνα καστον ἀνέκραξε « ματαιιότης, ματαιιοτήτων κ. τ. λ. » διότι καὶ ὁ χορτασμὸς καὶ ἐπὶ τέλους ὁ θάνατος τὰ πάντα εἰς τέφραν καὶ καπνὸν διαλύει. Τῆς τύχης καὶ τῶν περιστάσεων τὰ ἀγαθὰ τοιοῦτον ἔχουσι τέρμα. Αἱ περὶ προαγωγῆς μέριμναι, αἱ περὶ δόξης ἀνησυχίαι, τὰ χρυσὰ ὄνειρα, οἱ μεγάλοι σκοποὶ, τὰ εὐρύτατα σχέδια καὶ πᾶσα ἡ τύρβη τοῦ βίου ἐν τῷ θαλάτῳ κατασυντρίβονται, ἐν τῇ τελευταίᾳ τοῦ ἀνθρώπου ἀποδημίᾳ ἐκμηδενίζονται. « Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἀπολοῦνται πάντες » οἱ διαλογισμοὶ αὐτοῦ.

Ἄς φαντασθῇ τις οἰανδήποτε ὑπεροχὴν, οἰονδήποτε μεγαλεῖον τοῦ κόσμου τούτου, ἃς φαντασθῇ κοσμοκράτορα, ἔχοντα ὑποτελεῖς καὶ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν του πάντας τοὺς λοιποὺς ἀνθρώπους, δύναται νὰ δοθῇ ὕψος τούτου ἀνώτερον, δόξα μεγαλητέρα καὶ κράτος ἰσχυρότερον; — Καὶ ἐν τούτοις, αἰφνης ἐνσκήπτων ἀνεμοστρόβιλος ἐκσφενδονίζει καὶ ῥίπτει αὐτὸν χαμαὶ, ὡς σφοδρὰ λαίλαψ ῥίπτει πελωρίαν δρῦν· ὁ ἐπελθὼν θάνατος κατεσύντριψε καὶ ἐξηφάνισεν αὐτόν, ὡς κατασυντρίβει καὶ ἀφανίζει πᾶν τὸ προστυχὸν βράχος ἐξ ὄρεινῳ ὕψους κατακυλισθεὶς. Τότε ἴσως ἀφυπνιζόμενοι καὶ τὴν κεφαλὴν προβάλλοντες ἐκ τοῦ ἀσκήμου αὐτῶν τύμβου, καὶ οἱ ἄλλοτε οὔτε τὸ κράσπεδον τῶν ἱματίων του πολυμῶντες ν' ἀτενίσκωσι, θέλουν εἰπεῖ εἰς αὐτόν. « Λοιπὸν καὶ σὺ κατῆλθες πρὸς ἡμᾶς, καὶ σὺ ἔγινες ὁμοῖος » μὲ ἡμᾶς ». Ἰδοὺ ὁ κοσμοκράτωρ!

Ὁ θάνατος τὰ πάντα ἐξισώνει, τὰ πάντα μεταβάλλει, καὶ ἄμορφα καὶ ἀκατανόμαστα καθιστᾷ. Ὡς καὶ αὐτὸ ἡμῶν τὸ σῶμα μετενομάζει πτωμα, τὸ ὅποιον ἐν τῷ τάφῳ διαλυόμενον μένει πλέον καὶ αὐτὸ ἀκατονώμαστον. Βλέπει τις ἐκεῖ ἢ ἀκούει οὐχὶ πλέον ἐν, ἀλλὰ πλείστα ἕτερα ὀνόματα· ὅστ' αἱ, λείψανα, κρανία, κόριν, σκώληκες, μὴδέν. Λοιπὸν εἰς τοῦτο καταλήγει ὁ τοσοῦτον ἐν τῷ βίῳ ἐξυψούμενος καὶ ὑπερηφανευόμενος, εἴτε διὰ τὸν ὄλβον του, εἴτε διὰ τὰς τιμὰς καὶ τὰ ἀξιώματα, εἴτε διὰ τὴν σοφίαν του ἄνθρωπος; Εἰς ἐρείπια ἀκατανόμαστα καὶ ἀνοργάνιστα ἀνευ τινὸς μορφῆς, κάλλους ἢ σχημασίας; — Ναι, εἰς τοιοῦτον ἐλεεινὸν τέλος κατεδικάσθη ἡ μωρὰ ἀλαζονεία του καὶ ὁ ὑπερηφάνος ἐγαυρμός του, ὡς ἐκ τοῦ μηδενὸς ἐξῆλθεν, οὕτω καὶ εἰς τὸ μηδέν ἐπανερχεται. Λοιπὸν τετέλεσται! Ὁ τάφος εἶναι ἀρνήσις καὶ πλήρης τοῦ ἀνθρώπου ἐξόντωσις! Χαιρέτωσαν λοιπὸν καὶ εὐαγγελισμοὶ, καὶ ἐπαγγελίαι, καὶ κηρύγματα, καὶ θυσίαι καὶ ἐξαγοραί! Ὁ θάνατος ἀνέτρεψε τὰ πάντα, καὶ καλύψας αὐτὰ ὑπὸ τὰ σκότη τῆς γῆς, ἐνεχάρησε καὶ τὴν ἐπιθυμίαν

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

ἐπιγραφὴν « ἀπόγνωσις, καταστροφή τελεία, ὕπνος αἰώνιος, » μηδενικότης ! »

Ὁχι, μὴ καυχᾶσθαι, ὃ ὕλισται, ὅτι ἐνίκησατε, διότι καὶ ὁ Ἄδης ἐκαυχῆθη, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον κατῃσχύνθη. Οὐτε ὁ τάφος εἶναι παμβόρος, οὔτε ὁ θάνατος πανίσχυρος, οὔτε ἐκεῖνος ἐκμηδενίζει, οὔτε οὗτος καταβάλλει ὅλον τὸν ἄνθρωπον. Ὁι φέρων τὴν εἰκόνα καὶ τὸ ὁμοίωμα τοῦ δημιουργοῦ του, καὶ ὑπὲρ τῆς ἀπολυτρώσεως τοῦ ὁποίου ἀθῶον καὶ τίμιον ἐχύθη αἷμα, δὲν δύναται νὰ καταλήγῃ καὶ εἰς ἄρνησιν καὶ μηδενικότητα· μένει καὶ τι ἐξ αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον οὔτε ὁ θάνατος ἰσχύει νὰ διαμάσῃ, οὔτε ὁ τάφος νὰ περιλάβῃ, δὲν εἶναι τῆς δικαιοδοσίας καὶ τῆς δυνάμεως των, εἶναι ὑπέρτερον ἐξ αὐτῶν, διότι εἶναι καὶ καταγωγῆς διαφόρου καὶ φύσεως ὑψηλοτέρας. Ἀλλὰ τί εἶναι τοῦτο, εἶναι ἐκεῖνο ἄνευ τοῦ ὁποίου μένει τῶντι μηδὲν ὁ ἄνθρωπος, διότι ἂν εἰς αὐτὸν δὲν ὑπῆρχε, κατ' οὐδὲν ἤθελε πράγματι διακρίνει τοῦ κτήνους, ἀγγελαιοῦ ἴσως, πλὴν ἔρπον, πλανόσιος καὶ στάσιμος ὡς αὐτό. Οὐδεμία ἀξιοπρεπὴς παράστασις, οὐδεμία ὑψηλὴ σύλληψις ἢ ἰδέα μεγαλείου, οὐδεμία ἀνυπερβύσιος καὶ δημιουργία ἀφ' ὅσας σήμερον ἐκπλήττουν τὸν κόσμον, οὐδεμία συνείδησις καλοῦ ἢ κακοῦ καὶ ἐκλογὴ τούτου ἢ ἐκεῖνου, οὐδεμία συναίσθησις καθήκοντος, οὐδεμία τέλος γυνώσις καὶ ἄτησις ἀρετῶν, ἐξ ὧν προάγεται καὶ κτερίζεται ὁ βίος τῶν ἐθνῶν, ἤθελεν ἀπορρέει ἐκ τοῦ ἀνθρώπου, διότι τὸ κτήνος καὶ ἔτι μᾶλλον τὸ μηδὲν, οὔτε σκέπτεται, οὔτε ὑψοῦται, οὔτε σχεδιάζει, οὔτε ἐφευρίσκει, οὔτε οἰκοδομεῖ, δὲν ἔχει οὔτε δύναται νὰ ἔχῃ τὰς δυνάμεις καὶ ιδιότητες ἐκεῖνας, τὰς ὁποίας κατέχει μόνος ὁ ἄνθρωπος, καὶ δι' ὧν ὑπεβάλλει πάντας τὴν φύσιν ὑπὸ τὸ κράτος του· αὐταὶ ὑφίστανται οὐχὶ ἐν τῷ σώματι, ἀλλ' ἐν τῇ ἐλλόγῳ ὑπάρχει, ἐν ἄλλῃ αὐτῷ οὐσίᾳ, ἥτις οὔτε εἰς φθοράν, οὔτε εἰς μέτρα χρόνου ὑπόκειται· εἶναι δὲ ἐκείνη, ἣν διακρίνει ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἡ σοφὴ Θεοκρίσις καὶ ἀνταπέδωκεν εἰς τὸν Θεόν. « Λήγεται δὲ Θεὸς ἡ ψυχὴ. »

Αὕτη οὐδέποτε κατέρχεται ἐν τῷ τάφῳ μὲ τὴν ἐνσάρκωσιν τοῦ ἱματισμοῦ της· οὗτος μόνος μένει κτῆμα καὶ ἔρμαιον τοῦ θανάτου, πλὴν ἐλευθέρως ἐκ τῆς φύσεως καὶ τῆς συγγενείας ἢ καταγωγῆς της ἀπέρχεται εἰς ἕτερον ἐνδιαίτημα· τὸ σῶμα ἐν τῇ γῇ καὶ ἡ ψυχὴ ἐν τῷ οὐρανῷ. « Ἐπιστραφήτεται, εἶπε καὶ ὁ σοφὸς » Ἐκκλησιαστής, ἡ κόνις εἰς τὴν γῆν αὐτῆς, καὶ τὸ πνεῦμα εἰς » τὸν Θεόν, ὃς δέδωκεν αὐτό (κ. 12 στ. 7). »

Ἐνεκα τῆς διπλῆς ταύτης φύσεως καὶ τελευταίας τοῦ ἀνθρώπου τύχης, ὁ αὐτός Ἐκκλησιαστής ἐνῶ πάντα τὰ ὑπὸ τὸν ἥλιον θεωρεῖ φροῦδα, καὶ εἰς ἕκαστον ἐξ αὐτῶν ἀναφωνεῖ, ὡς προσλάβομεν, τὸ « ματαιότης ματαιότητων, » ἐν μόνον ἐξαίρετὶ καὶ συσταίνει, διότι θεωρεῖ αὐτὸ ὑπαγόμενον εἰς ἀνωτέραν σφαῖραν καὶ οὐχὶ εἰς τὴν τοῦ κόσμου τούτου· αὐτὸ εἶναι πραγματικὸν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, ἀληθές καὶ πρὸς σωτηρίαν ἄγον· τὸ ποῖον; « Φοβοῦ τὸν Θεόν καὶ τήρει τὰς ἐντολάς του, ἰδοὺ ἡ ἀπάς ὁ ἄνθρωπος. » Καὶ διατὶ εἰς τοῦτο μόνον ἀνακεφαλαιοῖται ὅλον τὸν ἄνθρωπον; Διότι ὁ φόβος ἐκεῖνος καὶ ἡ συμμόρφωσις πρὸς τοὺς νόμους του, ἐξάγει αὐτὸν ἐκ τῆς ματαιότητος καὶ τῆς πλάνης, καὶ προσκολλᾷ εἰς τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν ἀρετὴν, ἐξ ὧν ἐξαρτᾶται καὶ ἡ μέλλουσα τύχη του, διότι « ὁ Θεός, » προσθέτει ὁ σοφὸς Βασιλεὺς, κρινεῖ ἐν τῇ δικαιοσύνῃ του, ὅ,τι » καλὸν ἢ κακὸν ἔπραξε. » Δεινὸς εἶναι ὁ φόβος οὗτος τοῦ Θεοῦ, ὃν μόνον καὶ αὐτός ὁ πανίσχυρος τῆς συγχρόνου ἐποχῆς ἄνθρωπος, δὲν ἐτόλμησε ν' ἀρνηθῇ. « Οὐδένα, εἶπε, πλέον φοβοῦμαι, νεῖμῃ τὸν Θεόν, διότι » φοβερόν τῶντι τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας » Θεοῦ ζῶντος. »

Ὁ ἄνθρωπος λοιπὸν θνήσκων δὲν γίνεται τελεία τοῦ τάφου βορά. Ἀναλαμβάνει μὲν οὗτος ὅ,τι ἀνήκει εἰς αὐτὸν, τὸ πτώμα, καὶ ἐκμηδενίζει αὐτὸ, διότι καὶ μηδὲν ἦτο ἀλλὰ τὸ ἄρθρον, τὸ ἀναλλοιώτον, τὸ αἰώνιον, τὸ θεῖον μένει ἀείζων καὶ ἀνέρχεται ἐν τῷ οὐρανῷ, ἐγκαταλείπον συνάμα καὶ εἰς ἡμᾶς ὡς κληρονομίαν τὴν αἰσίαν ἢ ἀπαίσιον αὐτοῦ μηνύην, ἣν

τὸ μηδὲν βαιβαίως δὲν ἐγκαταλείπει· ἐκεῖ ὀφείλει ὁ ἄνθρωπος νὰ δώτῃ αὐστηρὸν λόγον τῶν πράξεών του. «κρίνει αὐτὸν ὁ Θεὸς» ἐν τῇ δικαιοσύνῃ του.)

Ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα ὡς ἀνήκων εἰς μεγάλην οἰκογένειαν, τὴν κοινωνίαν, ἥς ἀπῆρτιζε μέλος καὶ εἴτε ἐκθύμως, εἴτε ῥαθύμως, εἴτε καλῶς, εἴτε κακῶς εἰργάσθη ὑπὲρ ἧ κατ' αὐτῆς, ὀφείλει νὰ ὑποστῇ ὑπὸ τῶν ἐπιζόντων ὁμοίων του ἐτέραν ἀπαθῆ, ἀμερόληπτον καὶ δικαίαν κρίσιν ἐν τῇ μνήμῃ, ἣν ἀφῆκεν ὡς γενικὴν ἐν τῷ κόσμῳ κληρονομίαν, καὶ εἰδικὴν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς πατρίδος του. Ἀπτόμενοι ἤδη καὶ τῆς λεπτῆς ταύτης ἐρεῦνης, ὡς ἐν ἐπιλόγῳ, θέλομεν καταπαύσει δι' αὐτῆς καὶ τὸν λόγον.

Ὁ κόσμος ἐν γένει, τοῦ ὁποῖου τὸ κύριον ἐλατήριον καὶ ἡ φιλοσοφώτερα μερὶς, εἶναι πάντοτε τὸ ὕλικόν συμφέρον, μὲν ὅτῃν καὶ ἂν ἐπιδεικνύῃ πολλὰς ἀφιλοκέρδειαν, ἐκτιμᾷ μᾶλλον, θαυμάζει, ἐπιδιώκει καὶ συνήθως διὰ πολέμων κατακτᾷ, ὅ,τι συνάδει πρὸς τὸ ἐπικρατέστερον αὐτοῦ φρόνημα. Κατὰ συνέπειαν τοιαύτης φιλοσοφίας ἐπιπίπτει μετὰ πειναλέας οὕτως εἰπεῖν λαιμαργίας, καὶ ἐνίοτε συγκρούεται μέχρι θανάτου, ὁσάκις περιέλθωσιν εἰς αὐτὸν πολυτάλαντοι ἢ πολυκτῆματοι κληρονομίαι. Ὅσάκις δὲ ἀπεναντίας τύχωσιν ἰσχυαὶ καὶ ἀμέταλλοι, καὶ τοὶ ἄλλως ἥθικῶς βαρύτεροι καὶ σπάνιοι, οὐδεμιᾶς ἢ μικρᾶς ἀξιόνοι αὐτὰς προσοχῆς· τότε δὲ μόνον τὰς ἀνακαλεῖ εἰς τὴν μνήμην του, ὅταν λάβῃ ἀνάγκην τῆς λαμπρῆς δόξης καὶ τοῦ ἡθικοῦ κύρους των.

Εἰς τὰς δευτέρας ταύτας κατατάττομεν καὶ τὴν κληρονομίαν τοῦ ἡθι ἐνώπιόν μας νεκροῦ. Ἀλλὰ θέλει τύχη καὶ ἐν τῷ κόσμῳ κληρονόμων ἀξίων νὰ τὴν συλλέξωσι καὶ δεόντως καλλιεργήσωσιν, ἢ θέλει μείνει ὡς κειμένη, καὶ ὡς ἐξ ἀπογραφῆς διαχειριζομένη; — Ἐκ τῶν ἐνεστώτων, ἃς κρίνῃ ἑκαστος καὶ περὶ τῶν μελλόντων. Ἡ κληρονομία αὕτη σύγκειται ἐκ δύο κυρίως μεγάλων καὶ πολυστηνάντων κεφαλαίων, καταρτισθέντων διὰ πολυετῶν μόχθων καὶ ἀγώνων. Εἶναι δὲ ἀμρό-

τερὰ κατὰ τεθεμελιμένα εἰς τὰ πρακτικὰ ἔργα τῶν Βουλῶν καὶ τὰ δημοσιογραφικὰ ὄργανα τοῦ τεθνεώτος.

Τὰ δύο ταῦτα ἡθικοπολιτικὰ κεφάλαια ἀφορῶντα ἀνέκαθεν εἰς τὴν ἄμεσον ὕλικὴν καὶ ἡθικοπνευματικὴν τῆς κοινωνίας ἀνάπλασιν, καὶ τὴν βαθμιαίαν καὶ μετὰ πολιτικῆς συνέσεως ἐπιδιωκομένην τῆς ἐθνικῆς παλιγγενεσίας συμπλήρωσιν, εἶναι οὐσιωδῶς τὸ ἐθνικὸν φρόνημα καὶ ἡ δημοκρατικὴ ἐλευθερία. Αἱ μεγάλοι ἰδέαι ἐκπροσωποῦμεναι ὑπὸ ἐκτάκτων χαρακτήρων καὶ ἐγκαίρως ἀνακηρυττόμεναι δύνανται ν' ἀναδημιουργήσωσι καὶ ἐπὶ τὰ βελτίω νὰ χειραγωγήσωσι τὰ ἔθνη, ὅταν καὶ ταῦτα ἐννοοῦντα καὶ ἐκτιμῶντα τὴν ἀξίαν των, ἐξεύρουν καὶ θέλουν νὰ ὤρμηθωσιν ἐξ αὐτῶν, διότι δὲν ἀρκοῦν, μόναι αἱ ὑψηλαὶ ἰδέαι καὶ τὰ γενναῖα αἰσθήματα, ὅπως ἀναδείξωσι καὶ τὰ ἔθνη μεγάλα καὶ τοὺς ἄνδρας ἐξόχους χαρακτηήρας, πρέπει νὰ ἐνεργῶνται καὶ μετὰ θάρρους καὶ συνέσεως, καὶ ν' ἀντιμετωπίζωσι σταθερῶς καὶ ἀτρομήτως τοὺς κινδύνους.

Τοῦ μὲν ἐθνικοῦ φρονήματος, ὅντος ἐν γένει ἰδίου καὶ τῆς χώρας, ἐχρημάτισεν ὁ Ἰωσήφ εἰς ἐκ τῶν πρώτων κηρύκων καὶ μαρτύρων. Τῆς δὲ δημοκρατικῆς ἐλευθερίας συμμεριζομένης καὶ παρ' ἐτέρων, ἔλαβεν ἐνταῦθα τὴν πρωτοβουλίαν καὶ ἐγένεν ὁ Ἡγέτης. Ἐκεῖνο ἦτο ἡ ὕλη, αὕτη ὁ τύπος τῆς οἰκοδομῆς. Πλὴν ἐν τῇ προσωπικότητι τοῦ Ἰωσήφ τὸ πρῶτον ἐπεῖχε θέσιν οὕτως εἰπεῖν δαπέδου, καὶ ἡ δευτέρα ἀναγλύφου. Τὸ μὲν ἐγεννήθη μὲ αὐτὸν, ἡ δὲ προσεκτῆθη καὶ ἐγένεν ἑτέρα φύσις εἰς αὐτόν. Ὁ νοῦς, ἡ σὰρξ, τὸ αἷμα, ἡ ψυχὴ καὶ ἅπας αὐτοῦ ὁ ὁργανισμὸς ἔζη πλέον καὶ ἐκκινεῖτο δι' αὐτῆς ἐν τῷ ἐθνικῷ φρονήματι.

Μετὰ τὸ φρόνημα τοῦτο ἡ εὐτακτος, ἡ κανονικὴ καὶ ἡ πεφωτισμένη δημοκρατικὴ ἐλευθερία, ἦτον ὁ θερμότερος καὶ σφοδρότερος παλμὸς τῆς καρδίας του, εἰς τὴν ἐλαχίστην τοῦ ὁποῖου πίεσιν ἡ εὐαισθησία του ἐξανίστατο, ἀντέκρουεν αὐτὴν καὶ ἐπὶ τὴν ἀντιθέσιν καὶ ἐνίοτε δριμύτητος. Ἔνεκα τούτου

ΠΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΣΟΥΡΙΟΥ

καὶ ὑπὸ τινων ἐκλαμβανόντων τὴν ἀντίθεσιν ὡς θέσιν, οὐχὶ δικαίως, ἐπεικῶς καὶ ἀπροκαταλήπτως ἐκρίνετο. Εἶχεν ἴσως καὶ αὐτὸς τὰ λάθη, καὶ τὰς ἀδυναμίας του, διότι οὐδεὶς ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ εἶναι ἀναμάρτητος. Πλὴν αὐταὶ δὲν ὑφίστανται ἀντιπαράθεσιν πρὸς τὰ προτερήματα, ταῦτα ὑπερακοντίζουσιν τὰς ἀδυναμίας· ἡ πλάσιγ' βραύνει ὑπερμέτρως ὑπὸ τῶν ἀρετῶν, ἡ λάμψις τούτων δὲν μειοῦται ὑπ' ἐκείνων.

Ἐκ τῶν δύο σπουδαίων ἡθικῶν κεφαλαίων, ἐξ ὧν ὡς διελάβομεν ἀπαρτίζεται κυρίως ἡ κληρονομία του, τὸ μὲν ἐπὶ νεγκε ζῶντος αὐτοῦ καὶ τὸν ἄμεσον ἐπιδικώμενον καρπὸν, καίτοι ἕνεκα ἐτέρων ἐπισπεύσεως, καὶ ἕνεκα ἀδελφίων ἢ καὶ δυσμενῶν καλλιεργητῶν, δὲν ἀπέδωκε καρπὸν ἀντάξιον ὡς ὤφειλε καὶ προτεδοκάτο, ὑγιῆ, εὐσαρκον καὶ εὐχυμον, ὅστις καὶ τὴν θρασιν νὰ τέρπη, καὶ τὴν γεῦσιν νὰ εὐαρεστῇ καὶ τὴν μέλλουσιν ὀρεξίν νὰ κίνησῃ. Ἰσως εἰς τὸ ἐξῆς; βελτιωθῇ.

Τὸ δὲ, καίτοι ἀρκοῦντως ἐκυκλοφόρησεν, ἔμεινεν ὁμως ὡς ἄνθος ἐν τῷ ἰδίῳ κάλυκι, δὲν ἤκούετο καὶ παρὰ πάντων εὐνοϊ-
κῶς. Ἐν χρόνῳ καὶ ἐν τόπῳ τὰ πάντα εὐδοκίμουν καὶ παγι-
οῦνται. Ἐχουν καὶ αἱ ἰδέαι εἰς τὸ πλεῖστον τῶν ἀνθρώπων
τὰς ἐποχὰς των, ὡς ἔχει καὶ ἡ φύσις τὰς ὥρας της· εἶναι καὶ
αὐταὶ εἰς τοὺς πολλοὺς ἰδιότροποι, ὡς εἶναι οἱ συρμοὶ εἰς
τοὺς ἱματισμούς. Πλὴν ὡς οὗτοι μετὰ πάροδον χρόνου, εἴτε
ὅμοιοι, εἴτε μικρόν τι παρηλλαγμένοι ἐπανέρχονται, οὕτω καὶ
αἱ μεγάλαι ἰδέαι ἐπαναφαίνονται ἐωσοῦ φθάσωσιν εἰς τὸ δ-
ριστικὸν αὐτῶν τέρμα· οὗτος εἶναι ὁ νόμος των· ἔχουν ἴως οἱ
κομῆται τὰς περιόδους των. Εἰς τοὺς ἀληθεῖς ὁμως ἡγέτας,
τοὺς ἐνθουσιώδεις κήρυκας καὶ τοὺς πιστοὺς αὐτῶν ἀποστόλους,
δὲν ὑπὸκεινται εἰς τοιαύτας σελληναίας φάσεις, δὲν ἔχουν σκιό-
φωτα, εἶναι ἀείποτε, εἴτε ὡς πρόσδρομοι θεωρηθῶσιν, εἴτε ὡς
ἐν ἀπόπτῳ ἀλήθειαι τοῦ μέλλοντος, λαμπραὶ, ἀκμαῖαι καὶ
σταθεραὶ, ὡς ἐχρημάτισαν καὶ εἰς τὸν προαίμενον νεκρόν· οὕτε
ἐπιτρέπονται εἰς αὐτοὺς ὁλοκαί ἢ παραπλήσιοι μεταμορφώσεις,

διότι ἄνευ τῶν ἰδεῶν ἐκείνων ἐκλείπει καὶ ἡ μεγάλη αὐτῶν
προσωπικότης, ἥτις καὶ ἀκοντὰς τοὺς κκατατάττει εἰς τὴν
χορείαν τῶν ἐξόχων ἀνδρῶν, καὶ ἀναγράφει αὐτοὺς ἐν τῇ
ἱστορίᾳ.

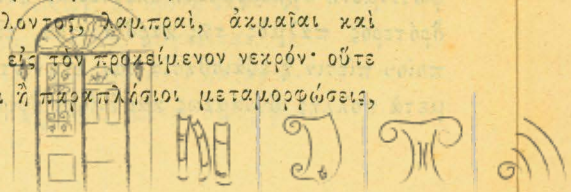
Εἰς ταύτην εἶναι ἤδη, καὶ ὁ Ἰωσήφ ἀναγεγραμμένος. Ἡ Κε-
φαλληνία πρέπει νὰ σημνύνεται εἰς τοιοῦτον τέκνον. Ἡ ἐν τῇ
ἱστορίᾳ ἀναγραφὴ τοῦ εἶναι τὸ δίκαιον πόρισμα οὐχὶ τῆς τύχης
ἢ τῶν ἐξω-τερικῶν χαρίτων, ἀλλὰ τῆς ἀνδρικῆς ψυχῆς τοῦ,
τῶν ἀγώνων καὶ τῶν ἀρετῶν τοῦ, ἐξ ὧν δημιουργοῦνται οἱ με-
γάλοι χαρακτῆρες.

Ἰδοὺ τὸ ἀληθές καὶ ἀναφαίρετον ἐκ τοῦ στήθους τοῦ πα-
σχυον, ἰδοὺ ὁ ἀμάραντος τῆς δάφνης στέφανος, ὅστις καὶ ἐν
τῇ ὀλιγορίᾳ τοῦ κόσμου περιβάλλει αὐτόν. Τὸ πολιτικὸν πα-
ρελθόν του, ὅλος ὁ βίος του καὶ ἡ ἠθικὴ κληρονομία του, θέ-
λουν ἀπαρτίξει χρυσὴν σελίδα ἐν τῇ νεωτέρᾳ τῆς Κεφαλλη-
νίας καὶ ἁπάντος τοῦ ἔθνους ἱστορίᾳ, εἰς ἣν καὶ ὡς μικρόν τι,
κόσμημα θέλει προστεθῇ καὶ φιλολογικὴ παράγραφος, ἐξαί-
ρουσα, ἐν ἀξέστῳ εἰσέτι γλωσσικῇ ἐποχῇ, τὴν καθαρότητα
καὶ ἀκριβολογίαν τῆς γλώσσης, καὶ τὸ εὐρυθμον καὶ συνθετικὸν
ὕψος.

Εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι τὸ λεξιλόγιόν του δὲν εἶναι λίαν ἀφθονον καὶ πολυτελές, οὔτε ἡ φράσις ἀνθηρὰ καὶ εὐρυπῆς, πλὴν καὶ ἐκεῖνο εἶναι καλῶς ἐκλελεγμένον καὶ εὐστόχως ἐρημοσμένον, καὶ αὕτη ὁμοιόμορφος καὶ συνεστραγγμένη, εἶναι ἡ γλῶσσα καὶ ἡ φράσις τῆς πολιτικῆς καὶ τῶν πραγμάτων, καὶ οὐχὶ τῆς ποιήσεως καὶ φαντασίας· αἱ περιγραφαὶ ζῶνται, αἱ εἰκόνες εὐχρώματοι αἱ ἔννοιαι εὐφρεῖς καὶ μετ' ὀρθῆς κρίσεως ἐκφερόμεναι, καίτοι ἐνίοτε εἶναι ἀόριστοι καὶ ἀρηρημένοι, ἰδίαι τῆς δογματικῆς Σχολῆς, ἣν μᾶλλον ἡσπάζετο. Ἄλλ' ἐν γένει ἡ ὑψηγορία εἶναι παντοῦ τὸ κύριον αὐτοῦ χαρακτηριστικόν.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

τῆς ἱστορικῆς αὐτοῦ σελίδος εἶναι, ἐξ ἑνὸς μὲν τὸ ἀτρόμητον θάρρος, καὶ ὁ σπάνιος εἰς τοὺς χρόνους ἐκείνους πολιτικός ἡρωϊσμός, μεθ' ὧν ἐπάλασσε καὶ ἐκτέλεσεν τὴν ὁποίαν ἐγκαταλείπει κληρονομίαν, διότι ὅταν ἀναλογισθῇ τις τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν ἡγωνίζετο, θέλει, ἂν ἕτερος ζῆλος δὲν τὸν κατέχει, ἀδιστακτικῶς ὁμολογήσει ὅτι δὲν εἶναι τοῦ τυχόντος, νὰ ἐγκαρτερῇ ἐπὶ ἔτη σηπόμενος ἐπὶ μικρᾷ νησίδος, καὶ ν' ἀντιμετοπίσῃ δεσπότην ἰσχυρὸν ἐν στιγμαῖς μάλλιστα, καθ' ἃς κρατεῖ εἰς τὴν μίαν χεῖρα τὸ μαστίγιον καὶ εἰς τὴν ἑτέραν τὴν ἀγχόνην· ἐξ' ἑτέρου δὲ ἡ σώφρων καὶ ἀγαθὴ πολιτεία ἐν τῷ ἰδιωτικῷ βίῳ, καίτοι ὡς ἐκ τῆς συγχρόνου λίαν ἀνωμαλίου πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς καταστάσεως, δὲν ἦτον ἀπηλλαγμένος ἀπὸ συνεχεῖς πειρασμοῦς, ἀλλ' οὐδέποτε ἠξίωσε προσοχῆς ἐμπαθεῖς λήρους ἢ μωρολογήματα εὐτελῶν ὄντων, ὡς ἐχρημάτισε γενναῖος πολίτευόμενος, οὕτω καὶ ἀνεκτικὸς καὶ μεγάλῃ ψυχῇ ἰδιωτεύων, διότι δὲν εἶναι ἴδιον κοινοῦ ἀνθρώπου νὰ διατηρῇται ἐν τῇ ἀρετῇ σώος καὶ ἀβλαβής, ἐν μέσῳ ἐπικρατοῦσας διαφθορᾶς, ἀσεβείας καὶ φρυλότητος.

Καὶ ἐν τοσούτῳ ἐνῶ τοιοῦτος ἀνεδείχθη ὁ ἀνὴρ, ἐνῶ τὸ τάλαντον δὲν κατέκρυψεν, ἀλλὰ μάλλιστα φιλοπόνως ἐμυριοπλασίασε, τιμήσας τὴν πατρίδα, τὸ ἔθνος καὶ ἑαυτὸν, δὲν ἐξετιμῆθη δεόντως, δὲν ἤκουσε τούλάχιστον τὸ ἐπίσημον καὶ παρήμερον. « Εὖ δοῦλε τῇ πατρίδος, ἐπὶ ὀλίγα εἰς πιστὸς, » ἐπὶ πολλῶν σὲ καταστήσω, εἰσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου σου. » Ἀπεναντίας παρεγνώρισθη, ἐγκατελείφθη, καὶ τι περισσότερον ἀκόμη τέλος ἐτελεύτησε ἐν ἀφρονείᾳ καὶ πενίᾳ, κληροὶ ἀμφότεροι πολλὰκις, καὶ ἰδίως εἰς καιροῦς ἀποσυνθέσεως, τῶν μεγάλων ἀρετῶν. Ἡ ὑπεροχὴ τούτων κατατακιάζει, φαίνεται, τοὺς ἰσχυόντας συγχρόνους, ἀγομένους ἐν γένει ὑπὸ ἥμισυ γενναίων παθῶν, ἐνῶ ἡ τῶν ἀρετῶν ἐπίσημος ἐκτίμησις, ἤθελε καὶ αὐτοῦ καὶ τὴν πατρίδα τιμᾷ καὶ τοὺς ἄλλους ἐνθαρρύνει. Ὁ τὴν ἀρετὴν δικαίων ἐξυ-

φώνει αὐτὸν, ὡς ὁ ὑπὲρ τῶν ὁμοίων του θυσιαζόμενος δοξάζει αὐτὸν.

Πλὴν ὁ Ἰωσήφ ὑπέστη καὶ τὰς ἀδικίας ἐκείνας μετὰ χριστιανικῆς ἀνοχῆς, στωϊκῆς ἀταραξίας, καὶ εὐγενοῦς συμπεριφορᾶς, καλῶς γνωρίζων ὅτι « οὐ τὸ πένεσθαι, κατὰ τὸν Οὐρανὸν νοφάντορα, ἐπονείδιστον, ἀλλὰ τὸ μὴ φέρειν εὐγενῶς τὴν » πενίαν. » Ἀποδμεῖ λοιπὸν ἐντεῦθεν ἀδικαίωτος ἐν τῷ βίῳ καὶ τὸ μέγα τοῦτο κενόν, οὔτε τὰ ἐν τῇ κηδεῖᾳ πομπώδη σάβανα, οὔτε ἄλλη μεταγενεστέρα δικαία πράξις, δύναται ὑπὲρ τῶν συγχρόνων του νὰ πληρώσῃ. Αἱ μετὰ τὴν πανήγυριν τοῦ βίου ἐπιδεικτικαὶ τιμαὶ εἶναι μᾶλλον « νερότεροις μειλίγματα, » περὶ ὧν, ἂν εἶχε φώνημα ὁ νεκρὸς, ἤθελεν ἐπαναλάβει μετὰ τῆς ἀρχαίας σοφίας « χάριν γηράσκουσιν ἐχθαίρω » φίλων, » Ἀπερχόμενος λοιπὸν ὡς ἀπέρχεται πρὸς τὴν αἰετῶν πηγὴν τῆς δικαιοσύνης, καὶ πίνων τὸ ἐξ αὐτῆς οὐράνιον νέκταρ, δύναται ἐλλόγως νὰ εἴπῃ μετὰ τοῦ Θεοῦ ψαλμωδοῦ. « Ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ μου ἐγκατέλιπόν με, ἀλλὰ σὺ Κύριε, » ἀντιλήπτωρ καὶ ῥύστης μου. »

Ἐν Κεφαλληνίᾳ 8 Ἀπριλίου 1888.

ΗΛΙΑΣ ΖΕΡΒΟΣ ΙΑΚΩΒΑΤΟΣ.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΕΟΥΡΙΟΥ
ΠΑΛΛΗΝΗ Π. ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΕΟΥΡΙΟΥ

A122.411.0005

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

ΤΥΠΟΤΑΙ ΑΝΑΦΗ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΥ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΣΟΥΡΙΟΥ